

Χριστού Βάπτισμα – Λουτρόν Παλιγγενεσίας Γένους Βροτών

Η Θεόπνευστη διδασκαλία του Αγίου Νικολάου Καβάσιλα για το συσταθέν υπό του Κυρίου ανακαινιστικού μυστηρίου του βαπτίσματος ως απαρχής της Καινής εν Χριστώ ζωής και μεταμορφώσεως του κτιστού ανθρώπου

Η Θεία αποκάλυψη δια της ενσαρκώσεως του ασάρκου Μονογενούς Υιού και Λόγου του Θεού εν τόπω και χρόνω μέσα στην ιστορία του ανθρωπίνου γένους αποτελεί την απαρχή του «κεφαλαίου της σωτηρίας» για τον πεπτωκότα, κτιστό και φθαρτό άνθρωπο. Ο εκτός αμαρτίας υπάρχων Ιησούς Χριστός εξ άκρας αγάπης και ταπεινώσεως καταδέχεται να βαπτισθεί στα ρείθρα του Ιορδάνου παραδίδοντας το καινό μυστήριο του εν Πνεύματι και όχι μόνο εξ ύδατος βαπτίσματος ως λουτρού παλιγγενεσίας και ανακαινίσεως του χοϊκού ανθρώπου.

Με το μυστήριο του βαπτίσματος νεκρούται ο παλαιός άνθρωπος και αναδύεται ο καινός εν Χριστώ άνθρωπος. Ο Παλαιός Αδάμ και η Παλαιά Εύα αποθνήσκουν και αναγεννώνται ο Νέος Αδάμ και η Νέα Εύα, δηλαδή ο μεταμορφωμένος και ανακαινισμένος εν όλω άνθρωπος ως ψυχοσωματική οντότητα. Κατά δε την βάπτισμα του θεανθρώπου Ιησού Χριστού είναι μεμαρτυρημένη η Θεία Επιφάνεια ή Θεοφάνεια της ακτίστου Τριαδικής Θεότητας και επισφραγίζεται η αναδημιουργική οντολογία που εκπηγάξει από το «καινό βάπτισμα» για τον εν Χριστώ μεταμορφωμένο άνθρωπο. Ο Χριστός δύναται να χορηγήσει το Πανάγιο Πνεύμα, να αποκαθάρει και να εξαγνίσει την ανθρώπινη καρδιά όχι μόνο όπως το ύδωρ αποπλύνει τους εξωτερικούς ρύπους, αλλά και όπως το πυρ καθαρίζει την εισχωρούσα εντός του μετάλλου σκωρία και τήκει τα μέταλλα προκειμένου να προσλάβουν νέα μορφή και σχήμα. Γι' αυτό ο θεοκίνητος και θεόφρων Μέγας Πατήρ της Εκκλησίας Άγιος Κύριλλος Αλεξανδρείας επισημαίνει ότι διά του βαπτίσματος του Κυρίου στο πρόσωπο του οποίου υποστασιοποιείται και ενσαρκώνεται ο όλος ψυχοσωματικός άνθρωπος συντελείται η «δευτέρα απαρχή του γένους ημών».

Ο υψιπετής Θεολόγος της Εκκλησίας Άγιος Νικόλαος Καβάσιλας, όπως εύστοχα γράφει ο αοίδιμος Μέγας Πατρολόγος Παναγιώτης Χρήστου, στο θεόπνευστο έργο του «περί της εν Χριστώ Ζωής» προσφέρει μία ανατομία της πνευματικής ζωής, την οποία τοποθετεί στο πλαίσιο της Θείας ενανθρωπήσεως και επισημαίνει ότι αυτή άρχεται με το θεόσδοτο μυστήριο του βαπτίσματος ως λουτρού παλιγγενεσίας του γένους των βροτών επειδή αποτελεί επέκταση και πολλαπλασιασμό του «ενιαίου μυστηρίου της ενανθρωπήσεως». Έτσι ο Χοϊκός και φθαρτός άνθρωπος που με την εγωιστική ανυπακοή και πτώση του περιέπεσε στην κατάσταση της αμόρφου ύλης, «καθάπερ ύλης ανείδεος και άμορφος», με το μυστήριο του Βαπτίσματος καθίσταται και πάλι χριστοειδής και θεοειδής, επειδή τα μυστήρια ενοικίζουν εμάς στο Χριστό και το Χριστό σ' εμάς, «Τω Χριστώ μεν ημάς, ημίν δε τον Χριστόν ενοικίζει». Ο Χριστός διαχέεται σ' εμάς, μας αλλάσσει μεταμορφωτικά σε ό,τι είναι αυτός ο ίδιος. Η αγιάζουσα όμως χάρη είναι κάτι που ενσταλάζεται στον ατομικό άνθρωπο με τη συνέργεια Θεού και ανθρώπου.

Ο Άγιος Νικόλαος Καβάσιλας στον Α΄ Λόγο του «Περί της εν Χριστώ Ζωή» ορίζει ότι το βάπτισμα δίδει την ύπαρξη και γενικά την υπόσταση κατά Χριστόν στον πεπτωκότα κτιστό άνθρωπο διότι ο θεάνθρωπος Κύριος προσλαμβάνοντας νεκρούς και διεφθαρμένους τους εισάγει για πρώτη φορά στην όντως ζωή. Τούτο δε επιτυγχάνεται αρχικώς με το του Κυρίου βάπτισμα επειδή στη δική του υπόσταση υποστασιοποιείται και ενσαρκώνεται άπαν το ανθρώπινο γένος. Γι' αυτό ο Θεοφόρος Πατήρ emphaticώς επισημαίνει πως «όταν καταδέχθηκε και ο ίδιος ο Σωτήρας να βαπτισθεί το βάπτισμα του Ιωάννου, εξεικονίζοντας κατά κάποιο τρόπο το δικό του βάπτισμα, άνοιξε τον ουρανό, δεικνύοντας ότι αυτή είναι η πύλη δια της οποίας θα δούμε τον ουράνιο χώρο. Και όταν πάλι αποφαίνεται ότι δεν μπορεί να εισέχθει στη ζωή ο μη βαπτισθείς, υπαινίσσεται ακριβώς ότι το βάπτισμα είναι είσοδος και πύλη... Τι θα μπορούσε να γίνει ανώτερο δείγμα της χρηστότητας και φιλανθρωπίας από το να απαλλάττει την ψυχή από τον ρύπο λούοντας με το ύδωρ... δηλαδή άνθρωποι να γίνονται Θεοί και υιοί Θεού, η φύση μας ν' απολαμβάνει την τιμή Θεού, ο χους ν' ανεβαίνει σε τέτοιο σημείο δόξας, ώστε να γίνεται ήδη ομότιμος με τη θεία φύση και ομόθεος;».

Η οντολογική (υπαρξιακή) μεταμόρφωση του παλαιού ανθρώπου μέσω του μυστηρίου του Βαπτίσματος αναλύεται εκτενέστερα από τον Άγιο Νικόλαο Καβάσιλα στο Δεύτερο Λόγο του, όπου μεταξύ άλλων θεολογεί γράφοντας τα εξής: «Πρέπει λοιπόν όποιος ζητεί να συναφθεί με αυτόν, να μεταβάλει τη σάρκα και να μετάσχει της θεώσεως, να συμερισθεί τον τάφο για ν' αποθάνουμε εκείνο το θάνατο και να αναστηθούμε εκείνη την ανάσταση...»

Το βάπτισμα είναι γέννηση... συμφιλιώνει τον άνθρωπο με το Θεό... το βάπτισμα είναι η ίδια η κατά Χριστόν γέννηση, η απόκτηση της υπάρξεως και της υποστάσεως από την ανυπαρξία. Αυτό είναι δυνατό να το αντιληφθούμε από πολλές πλευρές. Πρώτα από την ίδια τη σειρά, διότι σ' αυτό το μυστήριο μούμαστε πρώτο και πριν από όλα, αυτό εισάγει τους χριστιανούς στη νέα ζωή, δεύτερο από τα ονόματα που του δίδουν και τρίτο από τα τελούμενα και ψαλλόμενα κατά την τέλεσή του.

Η σειρά λοιπόν είναι από την αρχή αυτή· πρώτα λοιπόν λούσις έπειτα, αφού χρισθούμε με μύρο, να φθάσουμε στην Ιερά Τράπεζα. Καθαρό λοιπόν τεκμήριο του ότι το λουτρό είναι αρχή του βίου, βάθρο και θεμέλιο της ζωής, είναι ότι ο ίδιος ο Χριστός, μαζί με όλα όσα ανέχθηκε για χάρη μας, όταν εχρειάσθηκε να βαπτιστεί, αυτό εδέθη και μάλιστα πριν από τα άλλα. Τα δε ονόματα για το βάπτισμα, τι άλλο ενδεικνύουν; Το ονομάζουμε «γέννηση και αναγέννηση, ανάπλαση και σφραγίδα, επίσης δε βάπτισμα και ένδυμα, χρίσμα και χάρισμα, φώτισμα και λουτρό». Όλα αυτά, τούτο το πράγμα μόνο σημαίνουν, ότι αρχή της υπάρξεως αυτών που είναι και ζουν κατά Θεόν είναι η τελετή αυτή.

Η γέννηση λοιπόν φαίνεται να σημαίνει μόνο τούτο, και η αναγέννηση και ανάπλαση σημαίνουν μόνο εκείνο, ότι οι τώρα γεννημένοι και διαπλασσομένοι εγεννήθηκαν και άλλοτε, και επειδή έχασαν την μορφή τους, τώρα επανέρχονται πάλι στο πρώτο είδος με δευτέρα γέννηση. Συμβαίνει, όπως στην ύλη ενός ανδριάντος που έχασε το είδος του, στον οποίο ο τεχνίτης αποδίδοντας το είδος αναγγενά και αναπλάττει την εικόνα. Άλλωστε και του βαπτίσματος το έργο, ό,τι και να είναι, είναι είδος και μορφή, διότι εγγράφει κάποια εικόνα και ενθέτει κάποια μορφή στις ψυχές καθιστώντας μας συμμόρφους του θανάτου και της αναστάσεως του Σωτήρος. Γι' αυτό το βάπτισμα ονομάζεται και σφραγίδα που αποτυπώνει τη

βασιλική εικόνα και το μακάριο είδος. Επειδή δε το είδος περιβάλλει την ύλη και εξαφανίζει την αμορφία, καλούμε το μυστήριο και «ένδυμα και βάπτισμα». Αυτό δηλώνοντας ο Παύλος, ότι δηλαδή το ένδυμα και η σφραγίδα αυτή την έννοια έχουν, λέγει τη μία φορά ότι έχει εγγραφεί και μορφωθεί ο Χριστός, την άλλη ότι ο Χριστός έχει τοποθετηθεί στους Χριστιανούς σαν ιμάτιο... «όσοι εις Χριστόν εβαπτίσθητε, Χριστόν ενεδύσασθε».

Για το λόγο αυτό η σωτήριος ημέρα του βαπτίσματος είναι επίσης και ονομαστήριος για μας τους χριστιανούς, διότι τότε πλασσόμαστε και τυπωνόμαστε, τότε λαμβάνει είδος και σχήμα η ανειδη και αόριστη ζωή μας. Με άλλα λόγια γνωρίζομαστε τότε για πρώτη φορά από εκείνον που γνωρίζει τα δικά του... διότι είναι άγνωστοι και αφανείς όσοι ετοποθέτησαν τους εαυτούς τους μακριά από το φως εκείνο... ούτε από το Θεό μπορεί να γνωσθεί κάποιος που δεν συνέβηκε να δεχθεί την από εκεί ακτίνα...

Γι' αυτό το βάπτισμα λέγεται «φώτισμα», διότι παρέχοντας την αληθινή ύπαρξη μάς καθιστά γνωρίμους στο Θεό και οδηγώντας προς το φως εκείνο μάς απομακρύνει από την αφώτιστη πονηριά. Γι' αυτό επίσης λέγεται «λουτρό», διότι είναι φώτισμα, επειδή έτοιμο επιτρέπει να συναντήσουμε το φως καθαρά, αφαιρώντας κάθε μολυσμό που σαν μεσότοιχο παρεμποδίζει από τις ψυχές μας τη θεία ακτίνα. «Χάρισμα» λέγεται, διότι είναι γέννηση... «Χρίσμα» δε λέγεται, διότι εγγράφει στους μουσμένους αυτόν που εχρίσθη για μας, τον Χριστό, και είναι σφραγίδα που αποτυπώνει τον ίδιο τον Σωτήρα... Έχει δε αποδειχθεί με όσα ελέχθησαν ότι η σφραγίδα σημαίνει γέννηση, όπως το ένδυμα και το βάπτισμα σημαίνει «σφραγίδα».

Επειδή δε το χάρισμα και το φώτισμα και το λουτρό έχει την ίδια ενέργεια με την πλάση και τη γέννηση, είναι φανερό ότι όλες οι ονομασίες του βαπτίσματος σημαίνουν εκείνο το μοναδικό πράγμα, ότι το λουτρό είναι γέννηση και αρχή της εν Χριστώ ζωής μας... Προφανώς ο προσερχόμενος στο μυστήριο δεν είναι συμφιλιωμένος με το Θεό, πριν μνηθεί, αφού δεν έχει ακόμη απαλλαγεί της αρχαίας αισχύνης... όποιος συναναστρέφεται με τον πονηρό, αυτός είναι εντελώς απομακρυσμένος από το Θεό, πράγμα που σημαίνει ότι είναι εντελώς νεκρός...

Όταν δε αφού καλυφθεί τρεις φορές στο ύδωρ, αναδυθεί, καθώς υμνείται η Τριάς, τότε ο μνημένος λαμβάνει ολόκληρο το επιζητούμενο, γεννάται και πλάττεται την ημερινή γέννηση και πλάση... δέχεται την καλή σφραγίδα και αποκτά όλη τη ζητούμενη ευδαιμονία, γίνεται φως από σκότος που ήταν προηγουμένως, λαμβάνει ύπαρξη από την υπαρξία του, γίνεται οικείος και υιοθετείται από το Θεό, οδηγούμενος από το δεσμοκτήριο και τη χειρότερη δουλεία στο βασιλικό θρόνο. Διότι το ύδωρ τούτο τη μία ζωή καταστρέφει, την άλλη αναδεικνύει, και τον παλαιό άνθρωπο αποπνίγει, τον νέο ανασταίνει... Με το να αφανίσει τον εαυτό του βυθιζόμενος στο ύδωρ ο μουσμένος φαίνεται ότι φεύγει από τη ζωή στον αέρα, η φυγή δε από τη ζωή σημαίνει θάνατο. Με το να συναντηθεί πάλι με τον αέρα και το φως, αναδύμενος από το ύδωρ, φαίνεται ότι επιδιώκει ζωή και ότι πραγματικά την επέτυχε... Γι' αυτό εδώ καλούμε και τον δημιουργό, διότι τα συμβαίνοντα εδώ είναι αρχή ζωής και δευτέρα δημιουργία, πολύ ανωτέρα της προηγούμενης... Ο πατήρ συμφιλιώθηκε, ο δε Υιός συμφιλίωσε και το Άγιο Πνεύμα προσφέρθηκε ως δώρο σ' αυτούς που έγιναν ήδη φίλοι. Ο ένας μας ελευθέρωσε, ο άλλος είναι το λύτρο με το οποίο ελευθερωθήκαμε, και το πνεύμα η ελευθερία... Ο ένας ανέπλασε, δια του

άλλου αναπλασθήκαμε και το πνεύμα είναι το ζωοποιούν. Άλλωστε και κατά την πρώτη δημιουργία διαγραφόταν ως σκιά η Τριάδα. Ο ένας έπλασε, ο άλλος ήταν χέρι του πλάστου, ο δε παράκλητος ήταν η πνοή του εμφυσητού της ζωής.

Με όσα λοιπόν ελέχθηκαν δεν έμεινε άδηλο ότι από όλα όσα αναφέρονται στο βάπτισμα... γνωρίζουμε τούτο, ότι η εν Χριστώ ζωή λαμβάνει την αρχή της υπάρξεως από το λουτρό... Τώρα χρειάζεται μόνο να προσέλθουμε και να προσφέρουμε τους εαυτούς μας στις χάριτες. Και αυτό είναι που μας το εξασφαλίζει το λουτρό, το να συνάψει δηλαδή τους νεκρούς με τη ζωή, τους δεμένους με την ελευθερία, τους διεφθαρμένους με τη μακαρία μορφή... εξ αιτίας αυτών όταν αναγεννιόμαστε, ανατέλλει σ' εμάς οπωσδήποτε η ζωή του Χριστού και γι' αυτό εξερχόμαστε αναμάρτητοι από το ύδωρ αυτό...

Η γέννηση στο βάπτισμα είναι αρχή της μελλούσης ζωής και η απόκτηση των νέων μελών και των αισθήσεων είναι προετοιμασία της εκεί διαμονής. Δεν είναι δε δυνατό να παρασκευασθούμε προς το μέλλον διαφορετικά παρά αφού λάβουμε ήδη από εδώ τη ζωή του Χριστού, ο οποίος έγινε ο Πατήρ του μέλλοντος αιώνας... Εξάλλου το λουτρό είναι γέννηση, εκείνος γεννά, εμείς γεννιόμαστε. Είναι δε φανερό ότι στον γεννώμενο εναποθέτει τη ζωή του ο γεννήτωρ... Οι στέφανοι στους ουρανούς και η Βασιλεία προσφέρονται μόνο σ' εκείνους που συνέβηκε να προεισφέρουν την οφειλόμενη συμβολή. Προσφέρεται σ' εκείνους, οι οποίοι προετοιμάζουν τους εαυτούς τους από εδώ να είναι κατά το δυνατό οικείοι προς τον βίο εκείνο και τον νυμφίο, καθώς γεννιούνται πάλι, διότι ο Αδάμ εκείνος ο δεύτερος είναι νέος, λάμπουν από κάλλος και διατηρούν την ωραιότητα που τους εδώρισε το λουτρό... όταν δε υποβλήθηκαν στο βάπτισμα και εισήλθε στις ψυχές τους ο Παράκλητος, αυτοί οι ίδιοι έγιναν νέοι αφού έλαβαν νέα ζωή και κατεστάθησαν ηγέτες των άλλων, άναψαν τον πόθο για το Χριστό στους εαυτούς τους και στους άλλους».